

دیدار با هنرمندان تئاتری آسیب‌دیده از جنگ

هیأت مدیره مرکزی و مدیرعامل خانه تئاتر با حضور در منزل برخی هنرمندانی که منازل شان در جنگ اخیر آسیب دیده و با آنها به گفت‌وگو پرداختند. علیرضا گیلوری مدیرعامل خانه تئاتر، مجید قناد، علی گودینی، مریم رحیمی و مهدی قلعه از هیأت مدیره مرکزی خانه تئاتر همراه فرزین محدث و اسماعیل خلج در منزل

حمید گلی، سهیلا جوادی و فاطمه خدابنده‌لو که منازل شان بر اثر جنگ تحمیلی اخیر آسیب دیده حضور یافتند و با آنان گفت‌وگو کردند. گیلوری در این دیدارها با اشاره به تلاش خانه تئاتر برای حل مسائل پیش روی هنرمندان هنرهای نمایشی در جنگ‌های اخیر اظهار امیدواری کرد که با پیگیری‌های انجام شده، ترمیم منازل

این سه هنرمند تسریع شود. او همچنین تاکید کرد که خانه تئاتر مسائل پیرامون این هنرمندان از جمله وام و ترمیم منازل را تا حصول نتیجه پیگیری خواهد بود. در این دیدار، هر کدام از هنرمندانی که منزلش در جنگ تحمیلی اخیر دچار آسیب و خسارت شده بود به تشریح روز حادثه پرداخت.

تکرار کم‌دی‌های مبتدل در آنتیک

هادی نائیجی با اولویت دادن به شوخی‌های زرد بر انسجام داستانی

ایده ارزشمند، نقد سوءاستفاده از باورهای دینی را در نطفه خفه کرده است

در بچوجه «جنگ رمضان» صنایع مختلفی آسیب‌های فیزیکی و غیرفیزیکی دیدند و یکی از آنها صنعت سینماست. سینما شاید در ظاهر مورد حمله فیزیکی مستقیم دشمن قرار نگرفت اما شرایط حساس کشور و جامعه باعث شد سینما که پیش از این آمارها از رکود آن خبر می‌دادند وارد یک خواب زمستانی شود. سینمایی که فارغ از کیفیت آثار اکران شده در آن فروش گیشه به صدها میلیارد تومان می‌رسید اکنون فروش فروردین‌ماهش به ۳۰ میلیارد تومان هم نرسیده است. در چنین شرایطی یکی از راه‌های رونق بخشی به سینما آثاری است که پیش از این توقیف شده‌اند و تقاضا برای اکران آنها بالاست یا اکران کم‌دی‌ها به عنوان موتور محرک سینمای ایران در سال‌های اخیر شناخته می‌شوند. حال آنکه وارد دومین ماه از سال جدید شده‌ایم مشخص شده متولیان امر تصمیم گرفته‌اند کم‌دی‌های جدیدی همچون «آنتیک» و «تاکسیدرمی» را وارد جدول اکران کنند؛ تصمیمی که تا الان نشان داده است حداقل درباره آنتیک موفق عمل کرده و توانسته نوبت برگشت مردم به سالن‌های سینما را بدهد. به همین بهانه قصد داریم نگاهی دقیق‌تر به کم‌دی آنتیک داشته باشیم و ببینیم دقیقا با چه اثری روبه‌رو هستیم. کم‌دی آنتیک به کارگردانی هادی نائیجی اولین بار در چهل و سومین جشنواره فیلم فجر رونمایی شد و از همان موقع واکنش‌های منفی نسبت به آن زیاد بود. کم‌دی‌ای که پاشنه‌اش بر پایه همان روند کم‌دی‌های نوستالژیک می‌چرخد که به نوعی با فیلم «هزارپا» آغاز و با «فسیل» تثبیت شد و از آن زمان تا به حال تقریباً در جدول اکران حضور دارد. فیلم‌هایی که شوخی با موقعیت‌های نوستالژیک، پخش ترائه‌های پیش از انقلاب و لس آنجلسی در میانه فیلم و رقص بازیگران با آنها و شوخی‌های جنسی عناصر اصلی آنها را تشکیل می‌دهند و می‌توان به راحتی ادعا کرد ادامه همان فیلم‌فارسی‌های پیش از انقلاب است که سینمای ایران سعی کرده بود از آن فاصله بگیرد، ولی حالا می‌بینیم شانس اول تجارت سینمای ایران در گرو همین آثار است.

نقد مقدس‌سازی در قالبی نامناسب

آنتیک هادی نائیجی با این‌که تمام مؤلفه‌های فیلم‌های فسیلی سینمای ایران را دارد و جدید تفاوت اساسی هم هست؛ تفاوتی که دال مرکزی این اثر است و به عبارت دیگر نائیجی با ساختن آنتیک قصد داشته آن را به مخاطب خود در قالب کم‌دی منتقل کند. دال مرکزی داستان آنتیک نقد مقدس‌سازی و سوءاستفاده از تقدسات برای پیشبرد اهداف شخصی است. اما انتخاب قالب اشتباه (نوعی کم‌دی) برای انتقال این پیام باعث شد «آنتیک» به اثری بر ضد خودش تبدیل شود. در صورتی که این پیام مهم ظرفیت بالقوه‌ای برای تولید یک اثر درخور توجه را داراست مانند آنچه کمال تبریزی به نوعی دیگر در «مارمولک» انجام داد و تبدیل به یکی از کم‌دی‌های ماندگار سینمای ایران شد اما چه چیزهایی باعث شد آنتیک نتواند به اهدافی که برای آن تولید شده نرسد؟ این سؤالی است که گزارش پیش‌رو سعی دارد به آن پاسخ دهد.

ضعف‌های بنیادین آنتیک

آنتیک داستان دو خلافکار خرده‌پا به نام ولی آنتیک (بیژن بنفشه‌خواه) و ابراهیم (ابی برهمن پژمان جمشیدی) است. ابراهیم که زندانی است پس از پیروزی انقلاب از زندان آزاد می‌شود و همراه ولی تصمیم می‌گیرد از خانه یکی از مقامات سابق کتبه‌ای تاریخی را بپردد، اما این دزدی بای‌شان را به ماجرای ترورهای گروهک فرقان باز می‌کند و ماموران کتبه، ابی را با اکبر گودرزی (رهبر گروهک فرقان) اشتباه می‌گیرند و دنبال دستگیری وی می‌روند. اگر فکر می‌کنید که آنتیک قرار است یک کم‌دی در بستر تاریخ باشد تا آن دوره را به تصویر بکشد یا اکبر گودرزی را بیشتر معرفی کند سخت در اشتباهید. چون داستان این‌گونه پیش می‌رود که ولی و ابی در حین فرار و طی اتفاقاتی خود را شاگردان فردی سلیم‌النفس جامی‌زند و به روستایی می‌رسند که آنجا با داعای ابی مینی بر دیدن رویایی صادق زیارتگاهی برپا می‌کنند تا ذنورات مردم را جمع کنند و به جیب بزنند. فکر می‌کنم پایان چنین داستانی حتی برای آنکه فیلم را ندیده‌اند نیز قابل حدس باشد.

فرصت‌های از دست رفته

دیگر ضعفی که در داستان مانع ارتباط برقرار کردن با آن می‌شود منسجم نبودن داستان است که تدوین و کارگردانی ضعیف این عدم انسجام را شدت بخشیده. آنتیک ابتدای کار نوبد یک کم‌دی تاریخی را می‌دهد که به دوره‌ای پرتشن در اوایل انقلاب می‌پردازد و نام اکبر گودرزی را در فیلم می‌برد که گروهکش را بیشتر از خودش می‌شناسند. همین شروع کافی است تا آنتیک را تبدیل به یک کم‌دی اکشن کند تا بیشتر با این شخصیت تاریخی آشنا شویم. اما

همان‌طور که از خلاصه داستان برمی‌آید در آنتیک با داستان منسجمی روبه‌رو نیستیم. به عبارت دیگر در آنتیک شوخی‌ها بر داستان مقدم هستند. اگر در یک کم‌دی استاندارد شما با داستانی روبه‌رو هستید که پیش می‌رود برای هر شوخی مقدمه‌ای تدارک می‌بیند، شوخی را خلق می‌کند و در نهایت از مخاطب خود خنده می‌گیرد. اما آنتیک مانند خیلی از آثاری که اسم خود را کم‌دی گذاشته‌اند برای هر سکانس یک شوخی در نظر می‌گیرد و انتظار دارد برای هر کدام از مخاطب خود خنده بگیرد. به عنوان مثال سکانس‌های ابتدایی فیلم را بررسی کنیم؛ فیلم با یک نمای عمودی از ولی جلوی در زندان آغاز می‌شود که پرنده‌ای روی سروافش می‌کند. پس از آن، در مواجهه با فعالان سیاسی شعاری می‌دهد «داداش شیری من آزاد باید گرفته‌م و مردم آن را بدون هیچ‌گونه تفکری فقط تکرار می‌کنند. سپس ابی آزادی می‌شود و یک گروه مسلح به سمت مردم آتش می‌گشایند. شخصیت‌های فیلم زیر ماشینی که باکش سوراخ است پناه می‌گیرند - که این هم یکی از شوخی‌های کلاسیک و تکراری است - و فیلم همین‌طور ممتد، شوخی‌هایش را یکی پس از دیگری به خورد مخاطب می‌دهد. خود شوخی‌هایی هم که در اثر وجود دارند شوخی‌های کارگرمی هستند و در حد همان شوخی‌های تکراری دست‌چندی، بعضاً جنسی می‌مانند که توانایی خنداندن ندارند.

آنتیک را می‌توان نمونه‌ای شاخص از کم‌دی‌های موسوم به «فسیلی» دانست که در سال‌های اخیر به دلیل رکود سینما نقش موتور محرک گیشه را ایفا کرده‌اند اما برخلاف برخی نمونه‌های موفق‌تر این جریان، در تحقیق هدف اصلی خود ناکام مانده است

ابی همان شخصیت «فریبز باغبیشه» را تکرار می‌کند. از طرف دیگر، گریم جمشیدی نیز همان گریمی است که در هتل، جزایر قناری و فلزارد دیده بودیم. مشخص نیست این گریم ثابت جزو تعهدات قراردادی اوست یا نتیجه انبوه پروژه‌های همزمانی است که کارگردانان را مجبور می‌کند با این معضل کنار بیایند. معضلی که

تصمیم نائیجی چیز دیگری بود.

از طرف دیگر همین پیش

داستانی باعث می‌شود که فیلم دچار دوگانگی

شود، به گونه‌ای که یک‌سوم ابتدایی آن که معمولاً برای معرفی کاراکترها در نظر گرفته می‌شود با بقیه داستان بیگانه بی‌ارتباط می‌نماید.

عناصری که آنتیک را یاری نمی‌کنند

علاوه بر داستان که همان‌طور که تا الان متوجه شدیم مانند سطح ماه بر از چاله چوله است، آنتیک در دیگر عناصری که در کیفیت یک اثر تاثیرگذار هستند هم نمی‌تواند موفق عمل کند. موسیقی یکی از ساحت‌هایی است که از گذشته در آثار نمایشی از اهمیت بالایی برخوردار بوده تا جایی که گفته می‌شود با آن می‌توان حرف‌هایی را که در فیلم گفته نمی‌شود با مخاطب در میان گذاشت، اما در آنتیک عملاً موسیقی‌ای وجود ندارد! تنها موسیقی‌ای که در فیلم شنیده می‌شود ترانه‌ای مربوط به پیش از انقلاب است که پژمان جمشیدی با آن می‌رقصد. حتی این ترانه هم وجودش در فیلم عملاً غیرضروری است و صرفاً به خاطر رعایت چارچوب‌های فرمی فیلم‌فارسی در فیلم حضور دارد. علاوه بر موسیقی هم با این‌که آنتیک کم‌دی پرستاره‌ای به حساب می‌آید اما چیزی از این ستاره‌ها در فیلم نمی‌بینیم. پژمان جمشیدی که رکورددار نقش‌های تکراری در سینماست در آنتیک هم چیز جدیدی ارائه نمی‌دهد. از یک طرف فضای فیلم یادآور «زیرخاکی» است و نقش ابی همان شخصیت «فریبز باغبیشه» را تکرار می‌کند. از طرف دیگر، گریم جمشیدی نیز همان گریمی است که در هتل، جزایر قناری و فلزارد دیده بودیم. مشخص نیست این گریم ثابت جزو تعهدات قراردادی اوست یا نتیجه انبوه پروژه‌های همزمانی است که کارگردانان را مجبور می‌کند با این معضل کنار بیایند. معضلی که

دودش در چشم فیلمسازان می‌رود و پولش در جیب بازیگر!

خلاصه این‌که ...

خلاصه این‌که آنتیک را می‌توان نمونه‌ای شاخص از کم‌دی‌های موسوم به «فسیلی» دانست که در سال‌های اخیر به دلیل رکود سینما نقش موتور محرک گیشه را ایفا کرده‌اند. اما برخلاف برخی نمونه‌های موفق‌تر این جریان، در تحقق هدف اصلی خود ناکام مانده است. هادی نائیجی قصد داشت با تکیه بر ایده‌های جدی و مهم، یعنی نقد تقدس‌سازی و سوءاستفاده از باورهای دینی، اثری بسازد که هم مخاطب را بخنداند و هم یک پرسش انتقادی در ذهنش ایجاد کند. اما انتخاب فرم نادرست، روایت شلخته و اولویت دادن به شوخی‌های تکراری بر داستان، باعث شده این پیام جدی نه‌تنها قدرت بیان پیدا نکند، بلکه فیلم در موقعیت معکوسی قرار گیرد و به اثری علیه خود تبدیل شود. ضعف انسجام روایی، تغییر ناگهانی لحن از کم‌دی تاریخی به موقعیت‌سازی‌های تصادفی و استفاده ابرازی از رویدادهای واقعی تاریخ انقلاب موجب شده تماشاگر نتواند با مسیر داستانی فیلم ارتباط برقرار کند. این مسأله به‌ویژه در یک‌سوم ابتدایی فیلم که وعده یک کم‌دی اکشن مبتنی بر شخصیت اکبر گودرزی را می‌دهد اما ناگهان به روایت کلاهبرداری روستایی بدل می‌شود، کاملاً محسوس است. افزون بر این، موسیقی عملاً حذف شده، بازی‌ها تکراری هستند و حتی حضور ستاره‌هایی چون پژمان جمشیدی نیز نه‌نوعی در نقش آفرینی ایجاد کرده و نه انرژی تازه‌ای به فیلم بخشیده است. در مجموع، آنتیک نمونه‌ای است از اتلاف ظرفیت یک ایده ارزشمند در قالبی که توان تحمل بار معنایی آن را ندارد. این فیلم بیش از آن‌که محصول یک رویکرد خلاقانه باشد، نتیجه تداوم چرخه‌ای است که در آن شوخی‌های دم‌دستی جایگزین روایت‌پردازی و شخصیت‌سازی شده‌اند. آنتیک می‌توانست گامی رو به جلو در کم‌دی اجتماعی ایران باشد، اما نهایتاً در سطح همان کلیشه‌هایی باقی می‌ماند که سینمای ایران سال‌هاست در تلاش برای عبور از آنهاست.

قاب

چهره‌های ادبی به یاد استاد داد به‌گرد هم آمدند

آیین یادبود اصغر دادبه استاد ادبیات و فلسفه روز دهم اردیبهشت‌ماه با حضور جمعی از اهالی فرهنگ در مؤسسه دهخدا برگزار شد. شروع این برنامه با خواندن شعری از محمدرضا شفیعی کدکنی با عنوان «بخوان به نام گل‌سرخ عاشقانه بخوان» همراه بود. در این مراسم چهره‌هایی چون بهرام پروین‌گنابادی، میرجلال‌الدین کزازی، رشید کاکاوند و... درباره ویژگی‌های این چهره ماندگار ادب فارسی به سخنرانی پرداختند و درباره سه دهه خدمات ارزشمند استاد دادبه در مؤسسه دهخدا سخن گفتند. همچنین در این مراسم کلیبی از فتح‌الله مجتبابی همکار دادبه در بنیاد دانش‌المعارف بزرگ اسلامی برای حاضران پخش شد که او در این کلیپ نسبت به درگذشت دادبه اظهار تأسف کرده بود.

جام جم

سینما + CINEMA +

یکشنبه ۱۳ اردیبهشت ۱۴۰۵ شماره ۸

گزارش

برگزاری جشنواره گروه‌نوازی در سالمرگ استاد لطفی

ساخت آرامگاه لطفی

در دستورکار قرار می‌گیرد

آیین بزرگداشت زنده‌یاد محمدرضا لطفی آهنگساز و موسیقیدان برجسته ایرانی عصر روز ۱۱ اردیبهشت‌ماه در استان گلستان برگزار شد. مراسم دوازدهمین سالمرگ استاد محمدرضا لطفی به همت اداره کل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی استان گلستان با همراهی دفتر موسیقی وزارت فرهنگ ارشاد اسلامی و انجمن موسیقی ایران در شهر گرگان با حضور جمع کثیری از هنرمندان و مدیران فرهنگی برگزار شد.

احمد گلچین مدیرکل فرهنگ و ارشاد اسلامی گلستان در این مراسم گفت: امروز اگر برای بزرگداشت استاد محمدرضا لطفی گرد هم آمده‌ایم، به خاطر تمدن و فرهنگ ایران اسلامی است چرا که ایران در جهان با تمدن و فرهنگ خود شناخته می‌شود. اگر امروز مفاخر این سرزمین که تکریم آنان وظیفه همه ماست باید مورد تقدیر قرار گیرند و برای شان آیین‌های بزرگداشت برگزار شود، به این دلیل است که ایران اسلامی تاریخ پرگهری دارد و این تمدن، ایران را به دنیا معرفی می‌کند. گلستان نیز مثل سایر نقاط کشور مفاخر بزرگی را در خود جای داده است. اگر ایران را به حافظ، سعدی و ملاصدرا می‌شناسند، در گلستان عزیز، میر سیدشریف جرجانی را داریم که به نوعی استاد حافظ بزرگوار بودند. باید به خود بیاییم و برای این بزرگان و مفاخر برنامه‌های مناسبی طراحی کنیم. از برادر عزیزم جناب شالویی که همواره همراهی کردند در حوزه مفاخر و مشاهیر استان نیز درخواست دارم همان‌گونه که بیشتر قول دادند، در موضوع سامان‌دهی باغ‌مزار استاد لطفی ما را یاری کنند. برای سایر مفاخر گلستان نیز برنامه‌هایی در نظر داریم تا بتوانیم برای آنان آیین‌های شایسته‌ای برگزار کنیم. امیدوارم بتوانیم خدمتگزار خوبی برای اهالی فرهنگ و هنر باشیم.

حسین ضمیری، شاعر در ادامه این مراسم گفت: این دوازدهمین سال برگزاری مراسم استاد لطفی است. در این سال‌ها با وجود وقفه‌ای که به دلیل کرونا ایجاد شد اما یادمان این هنرمند به همت مردم فرهنگ‌مدار و هنردوست استان و هنرمندان سراسر کشور برگزار شده است. ما دنبال جریان‌سازی هستیم؛ جریانی که استاد محمدرضا لطفی در طول زندگی خود بنیان گذاشت و آن را ادامه داد. با افتخار می‌خواهیم این جریان را دوباره احیا کنیم. از مردم شهرم درخواست دارم در مطالبه‌گری از مسئولان حوزه موسیقی، به‌ویژه مدیرکل دفتر موسیقی، همراهی کنند. بابک رضایی مدیرکل دفتر موسیقی در این مراسم گفت: از همه مردم خوب گرگان بابت این سال‌ها که روح بلند استاد بزرگ موسیقی ایران، استاد محمدرضا لطفی را بزرگ داشتند، تشکر می‌کنم. توفیق این را داشتم از سال گذشته در دفتر موسیقی معاونت هنری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی خدمت کنم و از آنجا که در دهه ۸۰ توفیق شاگردی استاد لطفی را داشتم و در محضر ایشان بودم، این افتخار بزرگی است که در دوره مسئولیت خود در حوزه موسیقی تلاش کنم آنچه لازم، شایسته و درخور این استاد عزیز است، تحقق پیدا کند.

میراث فرهنگی

۳ میلیارد خسارت جنگ فقط به دواثر تاریخی ایران

معاون میراث فرهنگی استان آذربایجان شرقی میزان خسارات وارد شده به موزه سنچس (خانه سلماسی) در تبریز و گنبد کبود مراغه در جنگ آمریکا و اسرائیل علیه ایران را تشریح کرد. وحید نواداد معاون میراث فرهنگی استان آذربایجان شرقی در گفت‌وگو با ایسنا به این مسأله اشاره کرده که در جریان جنگ تحمیلی اخیر در شهرهای مراغه و تبریز بر اثر موج انفجار، دو بنای تاریخی سلماسی (موزه سنچس) در تبریز و همچنین گنبد کبود مراغه دچار آسیب شدند. معاون میراث فرهنگی آذربایجان شرقی درباره میزان خسارت وارد شده به این بناها نیز گفته است: براساس بازدید میدانی اولیه، میزان خسارت وارد شده به این دو بنا در مجموع حدود ۳ میلیارد تومان برآورد شده است. البته این رقم اولیه است و پس از تکمیل مطالعات و مشخص شدن دقیق نحوه مداخله، برآورد نهایی نیز اعلام خواهد شد.

تجسمی

افتتاح نمایشگاه «هنر و جنگ» در موزه هنرهای معاصر تهران

موزه هنرهای معاصر تهران به مناسبت آغاز فعالیت‌های سال جدید، مجموعه‌ای ویژه با عنوان «هنر و جنگ» را در آستانه نزدیک به روز جهانی موزه به نمایش می‌گذارد. این رویداد که از امروز (۱۳ اردیبهشت) آغاز می‌شود، به بررسی تاثیر جنگ‌ها و بحران‌های معاصر بر هنر و هنرمندان جهانی می‌پردازد. در اولین بخش از این مجموعه، شش اثر شاخص از هنرمندان مشهور پاپ‌آرت همچون رابرت رندین، جیمز روزنکوئیست و روی لیختن‌اشتاین به نمایش درمی‌آید. این آثار واکنش‌های هنرمندان به جنگ‌ها و بحران‌های جهانی را از زاویه هنر به تصویر می‌کشند و بازدیدکنندگان را به دنیای تفکر، مقاومت و بازاندیشی در بحران‌های جهانی دعوت می‌کنند. مجموعه «هنر و جنگ» که از گنجینه موزه هنرهای معاصر تهران به نمایش گذاشته خواهد شد، فرصتی منحصر به فرد برای بازخوانی و تحلیل تاثیر جنگ‌های معاصر بر شکل‌گیری مکاتب هنری مختلف فراهم می‌آورد. این نمایشگاه در روز یاد شده افتتاح و تا بیستم این ماه ادامه دارد.

